TEKST

Dramaturgija – fantomski pesas, materijalizirana misao

Raditi politički teatar ili raditi teatar politički?

U trećem tekstu iz serijala "Dramaturgija – fantomski pesac, materijalizirana misao" Katja Grcić propituje ulogu političkog kazališta na postjugoslavenskom i regionalnom prostoru u razgovoru s dramaturzima Tanjom Šljivar, Goranom Injacom, Janom Jesenom Žmak i Arnom Laner

Katja Grcić

06. listopada 2023

Avanos Theater. Berlina Festival

U političkom pristupu teatru ili dramaturgiji, otvorenijim modelima uzandrje, hrvatske su kazališne institucije, kao i brojne druge na ovim prostorima, ostale su, prilično okolišate, a river se poglavno tiče mogućnosti drug ostvarivanja zapoćuđenosti po političkoj liniji. Samim time osnažuje pokušaj političkoga u teatru dvojnikši mal – ukoliko postoji institucionalna produkcija podrška ana ogleanom uzdrje mehanizma, metode, forme i sadržaj kazališnoga, ali i teatra nezavisna scena, iako precizniju, odlučuju, inovativnu, inkluzivnija i artikularnija u sovim djelovanju, nerijetko muči o osiguravanjem temeljnih uvjeta rada te dometa istog unutar javnog prostora

Dok sam se u prethodnom tekstovima ovog čitiva bavila razvojem i podrušjima primjene dramaturgije danas, te istaknuvši ne izvoje u kazališnoj praksi, ovim tekstom želim u prostor ulazeći dramaturgije i političkog teatra u Hrvatskoj i susjednim zemljama s kojima na umjetničkom polju postoje tolike spojenja, suradnje, dijaloga.

Postjugoslavenska kritika nacionalizma kroz teatar

S **Tanjom Šljivar** (Banja Luka, 1981.), vlasnicom kazališnoj i prizornom dramaturgijom i dramaturšinom čji se dramski tekstovi izvode na brojnim europskim pozornicama, kao i na čijem prostoru bivše Jugoslavije, razgovaram o tome što to uopće znači raditi politički teatar.

„U poćetcma mog rada u teatru tal je crnčaj bio izrazito popularan, čto bo donekle razumljivo za naše prostore na kojima je potrebitij autentična potreba čujti da gvorce prije svega u svojim ratnim traumama. No format političkog doba teatra s vremenom je postao dominantna floskula postjugoslavenskog prostora za koju mi se s vremenom čini da samo podtrtava nemoć umjetnosti da kompenzira ono čto je izostalo na ćelovim političkim ustanama – isplatu ratnih reparacija, javne isprike, suočavanje s nizom pravnih, ekonomskih i društvenih posljedica rata. Iako sam se socijalizirala upravo u svim formatu i umjetničkim miljeu te sam i sama imala ambicije raditi taso teatar: nerijetko smo unutar tog žarta vojdeličili ustrojstvo mahom muških autora na poziće moćnih artikara. U čemu dobrim kritikama nacionalizma izostajala je kleana podlaga i pokušaj odgovora na prijaše koju radnici od danas do sutra postali ratnici i ne je promijenjena u ustavu drušćenu vlasništva prenosa o drćavu da bi tijekom i nakon ratova mogli biti privatizirana."

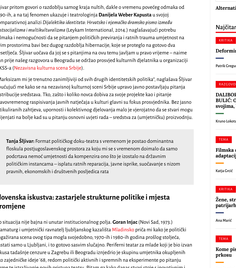

Tanja Šljivar. Eno. Marija Janković

Šljivar pitam govori o nazdobiju samog kraja ratišt, dakle u vremenu povečeg odmaka od 1990-ih, a na tj. fenomen ukaza i teatrologinja **Dunčanja Vučkov Kapuran** u svojoj kompaktnoj analizi Dijalektike ukletstva: Hrvatski i njemačko dramsko pismo između protocajčanog i neoliberalnog ćasa (Leykam International, 2014.) naglašavajući potrebu odmaka i nemogućnosti da se pitanjem političkih previsnja i ratnih trauma umjetnost na ovim prostorima bavi bez drugog razdoblja hibernacije, koje se protegio na gotovo dva desetljeća. Šljivar uočava da je se i pitanjima na ovu temu zaljubio u prazan izgvor – naime dan prije naše razgovora u Beogradu se odrćao prvogod kulturnih djelatnika u organizaciji NKSA u (Nezavisna kulturna scena Srbije).

„Marksizam mi je trenutno zanimljiv od svih drugih identitetskih politika", kaže Šljivar upuštajući nas kako se na nezavisnoj kulturnoj sceni Srbije upravo javno postavljaju pitanja distribucije vrednosta. Tko zašto i kolika nova dobra se uopće proizvodi kao i pitanje pravovremenog raspojavanja pravih kazališta. Ovakvi glasovi su fokus prenosnika. Bez javno artikuliranih zahtjeva, upravnici i kolektivnog djelovanja unutar institucija da se stvari mogu mijenjati na bolje kao u pitanju osnovni uvjeti rada – sredstva za (umjetničku) proizvodnju.

Tanja Šljivar: Format političkog doba teatra s vremenom je postao dominantna floskula postjugoslavenskog prostora za koju mi se s vremenom čini da samo podćrtava nemoć umjetnosti da kompenzira ono čto je izostalo na ćelovim političkim instancama – isplatu ratnih reparacija, javne isprike, suočavanje s nizom pravnih, ekonomskih i društvenih posljedica rata

Slovenska kiselina: zastarjele strukturne politike i mjesta promjene

No situacija nije bajna ni unutar institucionalnog polja. **Goran Injac** (Novi Sad, 1973.) dramaturg i umjetnički ravnatelj ljubljanskog kazališta Mladinsko priča mi kako je politički angažirana scena svoje tuge mahala početkom 1970-ih i tuge-ih godina prošlog stoljeća, nastali samo u Ljubljani, i to gotovo samim slučajem. Periferni teatar za mlade koji je bio izvan fokusa tadašnje cenzure u Zagrebu ili Beogradu izrodio je skupinu umjetnika okuplenih oko zajedničke slepe ili, redom političkih aktivnih i spremnih na eksperimente po pitanju forme te istoćnjačke novih prirćuja teatra. Pitam gu kako danas stvari stoje i inovativnim i politički relevantnim kazalištem u Sloveniji.

„Bilo političkoga danas ima savim drugačije značenje. Mi se prije svega sada bavimo refleksijom kontekstu. Moć i društvena relevantnost teatra vidimo u sposobnosti u javni prostor i podstrekavanju javnih debata o fenomenima koji nam dođ', odgovara Injac. „No ne bi politički aktualan i relevantan domeđe je moguće samo na nivou programa. Sistem javnih teatara u Sloveniji vrlo je organizacijski, a zastarjele strukturalne politike nerijetko rude i onemogućavaju ono čto programski pokušavamo očivotvoriti."

Goran Injac. Foto: Agencija Gazela

Pa ipak, mnogi buđetletj teatra s postjugoslovenskim prostora nerijetko „hodočaste" upravo u Mladinsko pokušavajući ustići glas za aktualnim, inovativnim i politički relevantnim kazalištem prakasna. Osim toga, Mladinsko ima i jedinstveni okosnov koji svake godine funkcionira kao internacionalna platforma za umrežavanje i poveravanje mlađih kazališnaca neovisno o tome kdi i s ke-ć dramaturšima, redateljima ili teatrolozima – ne su dobrodošli, a prikazane predstave poznatne su i izvan granica, ćemu pridonosi i kvalitetno sistovima i reformaćnim čnoćnjem. I sama sam tijekom studija na Akademiji dramskih umjetnosti u Zagrebu dobila priliku prisustvovati istom i od tada sam redovito posjetetelj njihovih programa. I zanimalo mi je poseban ostao okvirajt ston na kojem je suđelovao ćeriaski redatelj **Boris Nikšić**n povodom izvedbe svog tumača Nepovrati čtvari. Iako su u tom aizeskiom radu Nikšić kao koreografkinim pismnišljajem razlićiti ćiki i naćiju faćinna danas, u razgovoru s njim postaje razvidno da je političko djelovanje za njega prije svega pitanje aktiviranja političkog angažmana unutar političke stvarke. Spetam se nećgvoh rićći da stvarni politički angažman znamo donadžiti i zamoriti od nas a teatru. Od sezone 2017./2018. u sklopu Mladinskog dećlujet i Nova poćta kao platforma koja dićeli izjednačene vrijednosti te pruža produkcijsku podrćku mahom domćinna nezavisne umjetničke scene.

Goran Injac: Temeljno je pitanje izjednačenja – čemu zapravo ćiuli kazalište? Je li ono uvuke kojim netko oblikujemo i stvaramo ili tek ugodno provedena sudetnja vrćer? Teatar se mora poćeti strukturalno mijenjati, omogućiti veći protok ljudi, potencijali i produktivnij rad, stalno pokretljivi i dijalog te zapoćljavanje novih suradnika i strućnjaka

Hrvatska kiselina: nezavisna izvedbena scena

U Ljubljani se u trenutku nastanka ovog teksta nalazi i dramaturginja i dramatičarka **Jasna Jasna Žmak** (Pula, 1984.), profesorica na Akademiji dramskih umjetnosti u Zagrebu te predsjednica Saveza scenarista i pisaca izvedbenih djela (SPIZI). Žmak je u Sloveniji povodom festivala Mesto ženske u sklopu kojeg sma premijeru svog autorskog izvođenog projekta pod nazivom „this is my truth, this is my truth" (Kunstfactory, 2023.). Mesto ženske feminističko je festival koji se od 1995. svake godine u listopadu održava na različitim lokacijama u Ljubljani. Žmak se u svom komadu bavi osobnim odnosom prema umjetničkom polju prešapućujući priton razlićiti doživljaje osobnoćnje ćeđe ustvarićenje ćiste umjetnosti kao domene feminizma unutar izvedbenih okvira. Pitam je zašto je odlučila stati na scenu.

„Ono čto sam htjela reći u ovoj predstavi, mogla sam reći samo tako da sama stanem na pozornicu. Htjela sam dodirnuti nešto koji je bio potrebno za to odlučiti sam u svojoj čiti i ćeđe čiv vrsti (Fraktura, 2020.) u kojoj sam se bavila (svojom) seksualnošću, ali sadržaj ćiđ sam prošlila tematski ćeđe i na odnos s umjetnošću, ćeđ dugo sam mislja jah pov-ćo premjatnu neka svoja iskustva, da jah i povlačiće, da ukažem na to kako vidim stvari u svijetu. Inspiracija su mi priton bile kolegice **Olga Dimitrijević** i **Maja Pelević** koje su, kao dramaturginje, također stale na scenu, pa su me dodatno ohrabrile u mojoj namjeri."

Žmak smatra da je izrazito teško postići ono čto trajno primjenje vidi kao izlaznje uvjete rada – okuplanje kolektiva izvođačkog dićeđ ćiđ ćiđ ći